

месца. Для многіх менчукоў нешта значаць такія назовы, як „Рамонак“, „Хвілінка“, „Сьвіцязянка“, „Траецкае“, „На Паддашку“. Гэтыя назвы асацыююцца з добрай *кавай*, пераважна па-турэцку, павольнай дыскусіяй, тварамі сяброў. *Кавярні* былі тэрыторыяй свабоды, таму яны трапляюць у лік найважнейшых мясьцінаў сучаснага беларускага гораду.

„Кафэ“, у адрозьненьне ад *кавярняў*, вельмі неканкрэтны тэрмін. Так маглі называць і рэстаран, і хуткую ядальню, і нешта падобнае да ўласна *кавярні*. Беларусы акультурваюць свае гарады ў тым ліку і праз *кавярні* — праз слова і зьяву. Цяпер беларускія *кавярні* часам выступаюць пад сваім уласным іменем, на іхных шыльдах так і напісана — „*Кавярня*“.

Кажух

Рыгор Барадулін

Кажух — абавязковая зімовая апранаха гаспадара. Прыказка заўважае: „*Чалавек відаць зімой без кажуха, а летам без кароўкі*“. У гаспадарцы вяліся авечкі — на *кажух* і валёнкі, на вязёнкі і рукавіцы. *Кажух* — з даўгімі крысьсямі, *кажухок* карацейшы. *Кажэрка*, *кажара*, вытворнае *кажухына*.

Кажух — сымбаль багацьця й дастатку. Пажаданьне: „Каб табе было багата і касмата“. Праз крысо *кажуха* віталі, віншавалі. Каб вялося багацьце, казалі: „*Рунь кажухом*“.

Кажухі з плячэй у гаспадароў здзіралі для Чырвонай арміі камісары: як некалі ў скуранках, зімой хадзілі ў *кажухах*. Партызаны асабліва ласья былі да чужых *кажухоў*, сярод партызанскіх подзьвігаў быў і такі ў прыватнасьці. Акружылі ў нядзелю касьцёл у Глыбокім і ўсіх, хто выходзіў у *кажухах*, разьдзявалі. І валёнкі здзіралі ў дадатак.

Скамарохі і калядоўнікі не абыходзіліся бяз вывернутых поўсьцю наверх *кажухоў*. Адзін час пры камуністых *кажухі* выцесьнілі баўгарскія дублёнкі, разам з пыжыкавай шапкай — уніформай партапаратчыкаў. А пасля *кажухоў* ня стала, мо й авечак ліквідавалі як клясу.

„...*Кажух прамаўляў да сьвечкі: выйшлі мы ўсе з авечкі*“.

Калготкі

Вольга Караткевіч

Калготы — ценькія ці грубыя, элегантна ці неахайна нацягнутыя на нагу, празрыстыя ці матавыя штонікі, са шляхетным бляскам ад дарагога валакна лайкры ці танным адценьнем паліэстэру...

Калготы, а таксама іх колькасьць на душу жаночага насельніцтва, былі і застаюцца паказьнікам дабрабыту беларускай жанчыны, а значыць, краіны.. Слова „*калготы*“ прыйшло ў беларускую мову з захаду, у чэскай мове „*kalhoty*“ значаць проста „нагавіцы“. У чэскую — з італійскай, дзе слова „*caliggotte*“ абазначала цесьненькія шкарпэткі.

Да нас *калготы* прыйшлі ў эпоху Адраджэньня, разам з паўднёвай і заходняй модаю.

За савецкім часам добрыя жаночыя *калготкі* італійскага ці нямецкага паходжаньня каштавалі каля пяціх рублёў за штуку. Як вынік, школьніцы са-

рамліва нацягвалі спадніцы на каленкі, каб не паказваць зашытых дзірачак ці пакрытых лякам для пазногцяў зацяжак. Цэлыя *калготкі* жанчыны ашчаджалі, каб апрануць у тэатар, на важнае спатканьне ці да лекара. А ў прыбіральнях ці ваннах пакоях на сьценах можна было ўбачыць кардонныя фігуркі заходніх прыгажуняў, выразаныя з каробчак з-пад *калготак*.

Напрыканцы 80-х у моды ўвайшлі *калготкі* двух колераў — ружовага і блакітнага. Іх насілі ўсе. Чорныя *калготкі* таксама не выходзілі з моды.

Цяпер добрыя *калготы* ў Беларусі каштуюць каля пяціх даляраў ЗША. Віцебскія і берасьцейскія вырабы назваць пяшчотным словам „*калготкі*“ цяжка, як і аддаць за іх нават сымбалічную грашовую суму. Самыя зграбныя ножкі будуць незаўважаныя: увага зафіксуе агідны цагляны колер.

Мужчыны любяць паўтараць, што мацней вабяць усё ж панчохі. А беларускія жанчыны збольшага выбіраюць *калготкі*, і прычына не ў абьякавасьці да сябе, яны проста ведаюць — што ні апрані, мужчынская ўвага хуткапынная.

Калёнія

Рыгор Барадулін

На латвін *„colonia“* — селішча.

Слова шматзначнае. Гэта — і супольнасьць птушак і жывёлаў, і сукупнасьць грамадзянаў якой-небудзь дзяржавы ў іншай краіне, гэта і краіна пад уладаю чужой дзяржавы, мэтраполіі.

У *калёніях* птушак і жывёлаў дзейнічае закон сілы і парадку, натуральны адбор, суладзьдзе з прыродай. У людзей, як заўсёды, усё болей вытанчана ў сваёй жорсткасьці ды вонкава прыхавана. І розныя папраўчыя, жаночыя ды дзіцячыя працоўныя *калёніі* трымаюцца на прымусе, на прыдушэньні волі асобы.

У савецкай імперыі *калёніі* называліся сацыялістычнымі рэспублікамі. У Беларусі ў свой час спрыялі прагрэсу *каляністы*, асабліва зь Нямеччыны. Яны ставілі элеватары, млыны, лесапільні, будавалі камяніцы. *Калёніі* гэтыя вылучаліся высокай культурай земляробства, рознай вытворчасці і рамэстваў. Багата на нашых землях было і пасяленцаў-*каляністаў* латышоў.

І ў гады рэпрэсіі ці ня ўсе *каляністы* былі сасланыя ў Сібір, раскулачаныя. Адно назовы вёсак нагадваюць яшчэ пра *каляністаў*, руплівых ды кемлівых гаспадароў.

Слова *калёнія* паступова сыходзіць з актыўнага ўжытку у размаітых сваіх значэньнях. Хіба толькі застаецца ў асноўным, як азначэньне месца адбыцьця пакараньня.

Калыханка

Віталь Цыганкоў

Зьбеглі зайкі ўсе ў лясы,
Змоўклі птушак галасы,
І буслы ў гняздо схавалі
Свае доўгія насы.